

Sylwia Talar

Akademia Ekonomiczna w Katowicach

ZMIANY POZYCJI KONKURENCYJNEJ POLSKIEJ GOSPODARKI W WARUNKACH ŚWIATOWEGO KRYZYSU EKONOMICZNEGO

Streszczenie: Światowy kryzys ekonomiczny, zapoczątkowany pod koniec 2007 r., tworzy szczególnie trudne warunki rynkowe, w których następuje weryfikacja szeroko rozumianej konkurencyjności wszystkich działających podmiotów gospodarczych. Głównym celem niniejszego opracowania jest analiza i ocena kierunku zmian pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki w trakcie trwania kryzysu. W analizie uwzględniono trzy elementy ujęte w definicji międzynarodowej konkurencyjności gospodarki H. Trabolda: zdolność do eksportu, zdolność do przyciągania zagranicznych inwestycji bezpośrednich (BIZ) oraz zdolność do zwiększania dochodów.

Słowa kluczowe: konkurencyjność, polska gospodarka, kryzys gospodarczy

1. Wstęp

Kryzys ekonomiczny tworzy szczególnie trudne warunki rynkowe, w których następuje weryfikacja szeroko rozumianej konkurencyjności wszystkich działających podmiotów gospodarczych. Jej negatywna ocena oznacza bankructwo, natomiast ocena pozytywna – pozostanie na rynku, a nawet możliwość ekspansji. Sprostanie wyzwaniom, jakie tworzy sytuacja kryzysowa, i wykorzystanie pojawiających się w związku z nią szans stanowi główny przedmiot zainteresowania działających w tych warunkach podmiotów.

Kryzys finansowy, który został zapoczątkowany pod koniec 2007 r. w USA i wkrótce objął sferę realną gospodarki światowej, wywołuje pytania o jego skutki, także dla polskiej gospodarki. Pomimo iż pełna ich ocena będzie możliwa dopiero po zakończeniu tej fazy cyklu koniunkturalnego i uwzględnieniu pewnego dystansu czasowego, to na obecnym etapie, kiedy są już widoczne pierwsze efekty kryzysu gospodarczego, można jednak podjąć próbę wstępnej oceny. Na przedmiot badań, służących uzyskaniu odpowiedzi na postawione wyżej pytanie, wybrano pozycję konkurencyjną polskiej gospodarki. Przedział czasowy badań obejmuje okres od roku 2000 do roku, dla którego są dostępne najnowsze dane statystyczne, tj. 2008. Wyniki z lat poprzedzających światowy kryzys gospodarczy posłużą jako pewien

punkt odniesienia dla oceny wpływu kryzysu na zmiany pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki.

2. Konkurencyjność jako przedmiot badań

Kategoria konkurencyjności jest obecnie powszechnie używana w odniesieniu do różnych podmiotów gospodarczych i w różnym kontekście. Zdefiniowanie konkurencyjności jest jednak niezwykle trudne, gdyż wywołuje ona wiele kontrowersji i bardzo różne interpretacje. Wieloznaczne, niejasne pojmowanie konkurencyjności przekłada się także na problemy z określeniem metod jej pomiaru. Szczególne problemy powoduje zdefiniowanie konkurencyjności jako kategorii makroekonomicznej¹.

Kwestią pierwszorzędą przy interpretowaniu pojęcia konkurencyjności, zarówno mikro-, jak i makroekonomicznej, jest ustalenie, czy będzie ona analizowana w aspekcie przyczyn (potencjału konkurencyjnego), narzędzi (strategii konkurencyjnej) czy też rezultatów (pozycji konkurencyjnej)². Niniejsza analiza obejmuje pozycję konkurencyjną, która wskazuje na zdolność do konkurowania w danym momencie czasowym i jest wynikiem podjętych w przeszłości działań prokonkurencyjnych³. Ma ona zatem charakter statyczny i wynikowy oraz stanowi rezultat oceny przez rynek. Pomimo zawężenia konkurencyjności do pozycji konkurencyjnej, problemy definicyjne, a zatem i metodologiczne, pozostają. W literaturze przedmiotu wymienianych jest kilkadziesiąt mierników pozycji konkurencyjnej (tzw. *performance indicators*)⁴. Do podstawowych mierników wynikowych konkurencyjności powszechnie zalicza się pozycję rynkową rozumianą jako udział w rynku oraz zyskowość lub rentowność wpływające na sytuację finansową⁵.

Spośród bardzo wielu zróżnicowanych sposobów interpretacji międzynarodowej konkurencyjności makroekonomicznej wybrano definicję H. Trabolda, która w sposób wieloaspektowy i przejrzysty charakteryzuje pozycję konkurencyjną i zawiera propozycję przykładowych metod pomiaru poszczególnych jej komponentów. Według tego ujęcia: „*competitiveness of countries includes the ability to sell, the*

¹ P. Krugman w ogóle kwestionuje zasadność odnoszenia konkurencyjności do gospodarki narodowej (poziomu makroekonomicznego). Por.: P. Krugman, *Competitiveness: A dangerous obsession*, „Foreign Affairs” 1994, no. 2.

² Por.: M. Gorynia, *Luka konkurencyjna w przedsiębiorstwach a przystąpienie Polski do UE*, w: *Konkurencyjność gospodarki Polski w dobie integracji z Unią Europejską i globalizacji*, red. J. Bossak, W. Bieńkowski, SGH, Warszawa 2001, s. 99–113; P.J. Buckley, C.L. Pass, K. Prescott, *Measures of international competitiveness: A critical survey*, „Journal of Marketing Management” 1988, no. 2.

³ J. Bossak, W. Bieńkowski, *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju i przedsiębiorstw. Wyzwania dla Polski u progu XXI wieku*, SGH, Warszawa 2004.

⁴ Por. np.: *Kompendium wiedzy o konkurencyjności*, red. M. Gorynia, E. Łaźniewska, PWN, Warszawa 2009, s. 130–131, 141–145.

⁵ Por.: J. Bossak, W. Bieńkowski, *Międzynarodowa...*, dz. cyt., s. 18–31.

ability to attract and the ability to adjust – all these leading to the ability to earn”⁶, czyli konkurencyjność kraju obejmuje:

- zdolność do sprzedaży, która oznacza zdolność do eksportu, mierzoną przede wszystkim udziałem w głównych rynkach eksportowych i jego zmianami w czasie,
- zdolność do przyciągania, która świadczy o konkurencyjności dla lokalizacji działalności gospodarczej i odnosi się do zagranicznych inwestycji bezpośrednich, a może być mierzona rozmiarem rocznego napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich, wartością skumulowaną, stopniem penetracji gospodarki przez zagraniczny kapitał produkcyjny,
- zdolność do dostosowania, odnoszącą się do zmian struktur produkcji i eksportu i mierzoną tempem oraz kierunkiem zmian strukturalnych,
- zdolność do zarabiania, która na poziomie makroekonomicznym sprowadzana jest do zdolności zwiększania dochodów i dobrobytu, a szacowana przede wszystkim na podstawie tempa wzrostu gospodarczego oraz poziomu PKB *per capita*, stanowiąc w ten sposób rezultat wszystkich trzech wyżej wymienionych zdolności.

W analizie zmian pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki uwzględniono trzy z czterech wymienionych wyżej składników ujętych w definicji międzynarodowej konkurencyjności gospodarki H. Trabolda. Z badań wyłączono ocenę tempa i kierunku zmian strukturalnych jako wyrazu zdolności dostosowawczych, ze względu na długookresowy charakter tych zmian i tym samym niemożność dokonania ich oceny w aspekcie skutków światowego kryzysu gospodarczego.

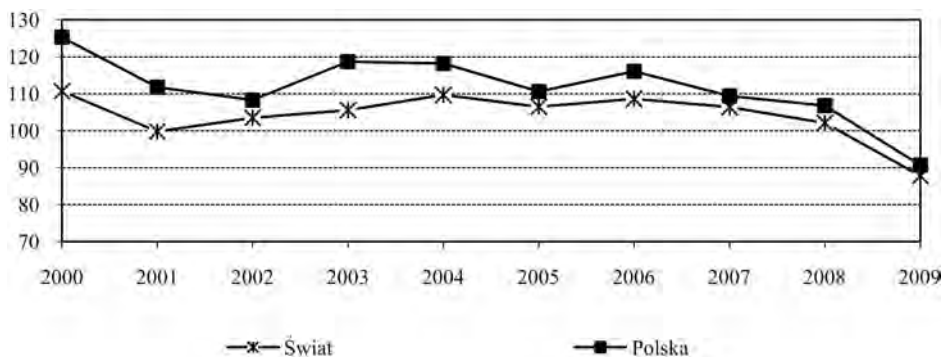
3. Zdolność do sprzedaży

W ocenie zmian pozycji konkurencyjnej na podstawie zdolności do sprzedawania uwzględniono trzy wskaźniki: dynamikę eksportu towarowego Polski na tle eksportu światowego, zmiany udziału Polski w światowym eksporcie towarów i usług oraz zmiany pozycji na najważniejszym dla Polski rynku, czyli rynku Unii Europejskiej. Na podstawie analizy wybranych wielkości można wskazać kierunek zmian konkurencyjności polskich towarów i usług na rynku zagranicznym.

Wolumen realizowanego w danym okresie eksportu zależy od wielu czynników, wśród których znajdują się także czynniki zewnętrzne, niezależne od danej gospodarki. Do tego typu czynników należy stan koniunktury gospodarczej na rynku światowym. Światowy kryzys finansowo-gospodarczy zapoczątkowany w 2007 r. spowodował w latach 2007–2008 spadek dynamiki wzrostu światowego eksportu,

⁶ H. Trabold, *Die internationale Wettbewerbsfähigkeit einer Volkswirtschaft*, „DIW-Vierteljahresheft” 1995, nr 2, cyt. za: G. Hunya, *Uneven competitiveness of industries in the wake of foreign penetration of advanced economies in transition*, „Transnational Corporation” 2001, no. 2. Por. też np.: E. Jagiełło, *Strategiczne budowanie konkurencyjności gospodarki*, Poltex, Warszawa 2008, s. 53–55.

a następnie w roku 2009 – zmniejszenie jego wolumenu (rysunek 1). Tendencje zmian wolumenu polskiego eksportu są zbieżne w tym względzie z tendencjami światowymi. Jednak zarówno przed wystąpieniem kryzysu, jak i w trakcie jego trwania pod względem dynamiki eksportu Polska charakteryzuje się korzystniejszymi wynikami. Szybszy wzrost eksportu i wolniejszy jego spadek odnotowany w 2009 r. wskazuje na relatywnie większą konkurencyjność polskich towarów na rynku światowym.

Rys. 1. Dynamika wolumenu towarowego eksportu światowego i Polski w latach 2000–2009* (rok poprzedni = 100)

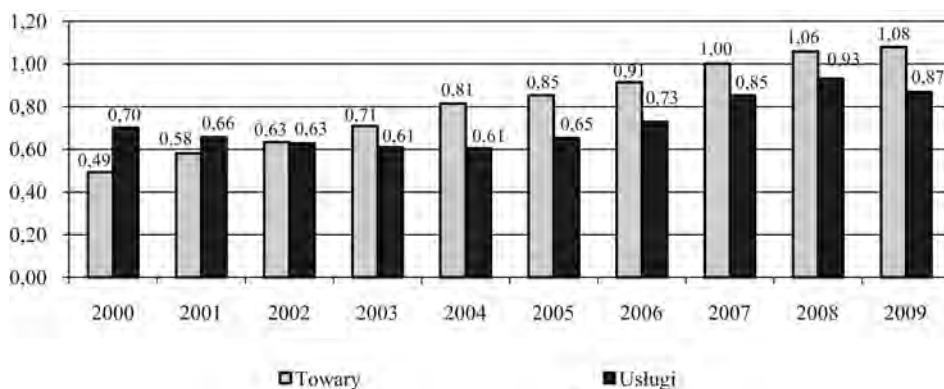
* W 2009 r. dane wstępne dla Polski.

Źródło: dla świata dane WTO: <http://stat.wto.org/StatisticalProgram/WSDDBViewData.aspx?Language=E> (dostęp: 02.04.2010); dla Polski dane GUS: *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego*, GUS, Warszawa 2009, s. 42 oraz http://www.stat.gov.pl/gus/5207_PLK_HTML.htm (dostęp: 02.04.2010).

Wniosek powstały na podstawie powyższej analizy mogą potwierdzać zmiany pozycji Polski na rynku światowym (rysunek 2). Udział polskich towarów eksportowanych w rynku światowym wykazuje trwałą tendencję wzrostową, także w ostatnich analizowanych latach, w których wystąpiły zjawiska kryzysowe w gospodarce światowej. Poprawa pozycji na kurczącym się rynku może jednak wynikać także ze specyfiki polskich towarów i struktury towarowej eksportu. Specjalizacja w produkcji i eksporcie towarów o niskim stopniu zaawansowania technicznego, nisko przetworzonych, w przypadku których cena jest najważniejszym czynnikiem konkurencji, może być korzystna w warunkach recesji ze względu na zmiany w strukturze popytu światowego w kierunku towarów tańszych. Biorąc pod uwagę wyniki polskiego eksportu, także w okresie dobrej koniunktury, przed wystąpieniem kryzysu, nie można przyjąć tezy, że poprawa pozycji rynkowej może być skutkiem tylko zmian w strukturze światowego popytu wywołanych kryzysem, jednak te kwestie wymagają pogłębionych badań.

Wyniki uzyskane w eksporcie towarów mogą jednak nie w pełni odzwierciedlać konkurencyjność całej polskiej gospodarki. Ocena zmian udziału Polski w

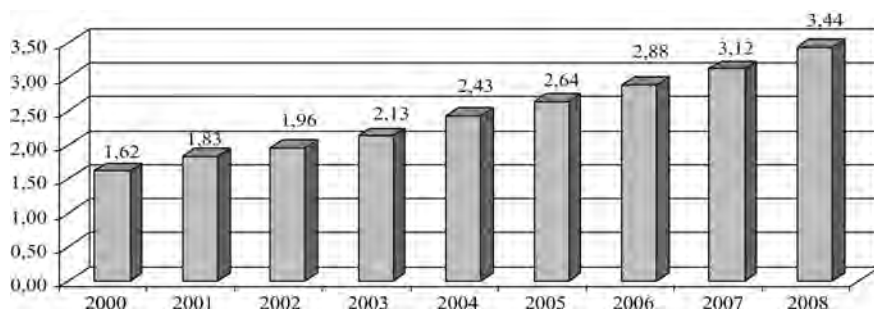
światowym eksporcie usług nie jest już tak jednoznaczna. Po spadkowej tendencji w okresie 2000–2003, w kolejnych latach nastąpiła znacząca poprawa pozycji Polski w eksporcie usług, która została przerwana w 2009 r. Należy jednak wziąć pod uwagę, że dane za ostatni analizowany rok nie są ostateczne i mogą ulec zmianie. Do wzrostu udziału w światowym eksporcie usług po 2004 r. mogło się przyczynić członkostwo Polski w Unii Europejskiej i uzyskanie swobodnego dostępu do tego rynku. Poprawa pozycji rynkowej w warunkach rosnącej otwartości i swobodnej konkurencji może świadczyć o konkurencyjności, zwłaszcza przy utrzymaniu tendencji wzrostowej w długim okresie.

Rys. 2. Udział Polski w światowym eksporcie towarów i usług w latach 2000–2009* (w %)

* Dla usług w 2009 r. dane szacunkowe.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych WTO, <http://stat.wto.org/StatisticalProgram/WSDB-ViewData.aspx?Language=E> (dostęp: 02.04.2010).

Rys. 3. Udział eksportu Polski w imporcie wewnątrzspółnotowym Unii Europejskiej w latach 2000–2008 (w %)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&code=tet00039&language=en> (dostęp: 02.04.2010).

Największym rynkiem eksportowym Polski od wielu już lat jest rynek Unii Europejskiej. W roku 2008 eksport na obszar UE stanowił blisko 78% całego eksportu Polski⁷. Jest to zdecydowanie nasz najważniejszy partner handlowy. Biorąc pod uwagę, że rynek UE jest rynkiem wysoko konkurencyjnym, wzrost udziału towarów na tym rynku stanowi ważny wskaźnik poprawy konkurencyjności polskiej gospodarki. W analizowanych latach widoczny jest stały wzrost udziału Polski w nabyciu (importcie) wewnątrzspółnotowym (rysunek 3). Szczególnie duży wzrost wystąpił w 2008 r., w którym odczuwane już były skutki światowego kryzysu finansowego.

Na podstawie zmian pozycji polskich produktów i usług na rynku zagranicznym można sądzić, że następuje poprawa konkurencyjności polskiej gospodarki, a światowy kryzys gospodarczy dotychczas nie ujawnił większych słabości w tym względzie.

4. Zdolność do przyciągania zagranicznych inwestycji bezpośrednich

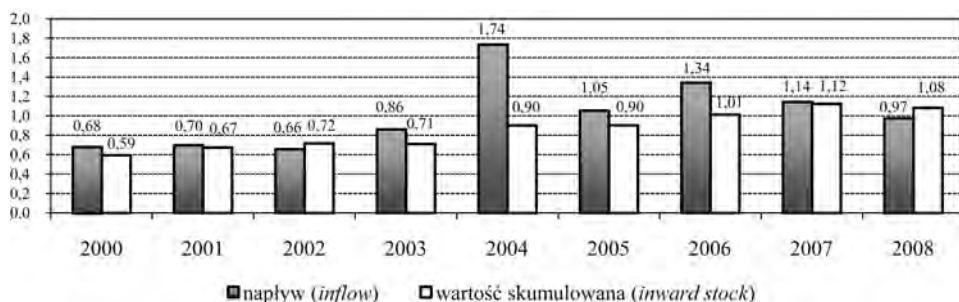
Atrakcyjność dla lokalizacji działalności gospodarczej może być oceniona na podstawie wielu wskaźników. W analizie typu *ex post*, obejmującej zmiany pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki w aspekcie zdolności do przyciągania zagranicznego kapitału produkcyjnego, wykorzystano wskaźnik udziału w napływie i wartości skumulowanej bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) ogółem oraz tylko w Unii Europejskiej, a także wartość napływu tego typu inwestycji w relacji do PKB.

Udział Polski w światowym napływie BIZ w analizowanych latach 2000–2008 charakteryzuje się dużą zmiennością (rysunek 4), co jest jednak pewną specyfiką tego wskaźnika. Należy także uwzględnić, iż dla napływu kapitału zagranicznego w formie inwestycji bezpośrednich duże znaczenie odgrywa nie tylko wewnętrzna atrakcyjność danej gospodarki narodowej, ale także szersza ocena, obejmująca region, do którego ta gospodarka należy. Region może odnosić się do podsystemu gospodarki światowej, obejmującego grupę krajów o podobnym charakterze gospodarek, np. kraje rozwijające się lub rozwinięte⁸, a także może dotyczyć regionalnego ugrupowania integracyjnego. Największy wzrost analizowanego wskaźnika i zarazem największy jego poziom odnotowany w roku 2004 niewątpliwie był zatem związany z akcesją Polski do UE, która przyczyniła się do istotnego wzrostu jej atrakcyjności inwestycyjnej. Potwierdza to także analiza całego okresu 2000–2009. W warunkach członkostwa, pomimo pewnych wahań, występuje relatywnie większy napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do polskiej gospodarki w porówna-

⁷ *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego*, GUS, Warszawa 2009, s. 41.

⁸ W nowej klasyfikacji Międzynarodowego Funduszu Walutowego wprowadzonej w 2004 r. Polska znalazła się w grupie krajów nazwanej „gospodarki wschodzące i rozwijające się” (ang. *emerging and developing economies*). Por.: *World economic outlook. Advancing structural reforms*, IMF, April 2004, s. 179–181.

niu do okresu przedczłonkowskiego. W okresie wystąpienia już pierwszych oznak światowego kryzysu gospodarczego, tj. w 2007 i 2008 r., zdolność Polski do przyciągania BIZ pogorszyła się, co może świadczyć o zmniejszającej się konkurencyjności polskiej gospodarki w stosunku do głównych konkurentów. Dla jednoznacznej oceny niezbędna jest jednak szersza analiza przyczyn tych procesów.

Rys. 4. Udział Polski w światowym napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych w latach 2000–2008 (w %)

Źródło: dane UNCTAD, <http://stats.unctad.org/FDI/TableView/tableView.aspx> (dostęp: 02.04.2010).

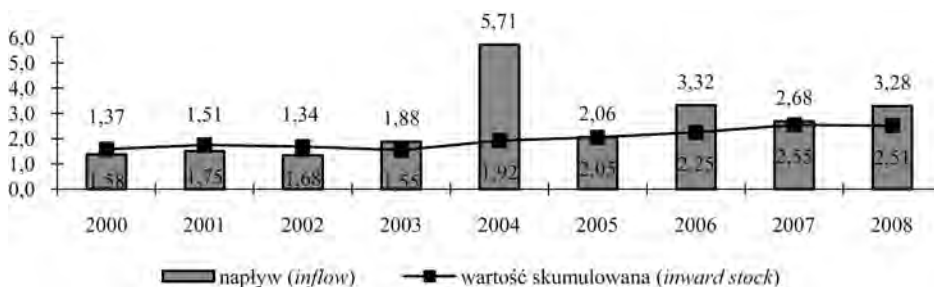
Udział Polski w wartości skumulowanej napływających światowych inwestycji bezpośrednich w długim okresie wykazuje tendencję rosnącą (rysunek 4), i w takim horyzoncie czasowym należy ocenić pozytywnie zmiany konkurencyjności polskiej gospodarki. W interpretacji analizowanego wskaźnika należy jednak uwzględnić, że na jego wielkość wpływają zmiany kursu walutowego, których w warunkach współczesnej gospodarki światowej nie należy wiązać bezpośrednio tylko z konkurencyjnością gospodarki⁹. Na przykład deprecjacja złotówki w 2008 r. w stosunku do głównych walut spowodowała zmniejszenie wartości zagranicznego kapitału bezpośredniego wyrażonej w dolarach i euro na koniec tego roku, podczas gdy wartość wyrażona w złotych wzrosła¹⁰.

Głównymi konkurentami Polski jako miejsca lokalizacji zagranicznych inwestycji bezpośrednich w warunkach jednolitego rynku europejskiego są inne kraje członkowskie Unii Europejskiej. Stąd też dla oceny pozycji konkurencyjnej z punktu widzenia atrakcyjności dla prowadzenia działalności gospodarczej duże znaczenie ma analiza zmian udziału Polski w napływie BIZ na rynek UE. Tendencje zmian tego wskaźnika są podobne do wyżej analizowanego udziału w napływie światowym. Najważniejsza różnica dotyczy roku 2008, w którym nastąpił wzrost udziału Polski

⁹ W warunkach światowej liberalizacji przepływu kapitału zmiany kursu waluty krajowej mogą być spowodowane atakami spekulacyjnymi, niezależnymi od kondycji i sytuacji danej gospodarki.

¹⁰ Por.: *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2008 roku*, NBP, Warszawa, styczeń 2010, s. 23, 187.

w napływie zagranicznego kapitału produkcyjnego do UE w porównaniu z rokiem 2007 (rysunek 5), co mogłoby wskazywać na poprawę pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki na jednolitym rynku europejskim. Dokładniejsza analiza światowych przepływów kapitału w formie inwestycji zagranicznych w roku 2008, dla którego dostępne są najnowsze dane statystyczne, nie daje jednak jednoznacznej odpowiedzi na pytanie o zmiany pozycji konkurencyjnej. W ocenie tej należy wziąć pod uwagę, że w analizowanym roku w związku z postępującym kryzysem nastąpił istotny spadek napływu BIZ do Unii Europejskiej, a zwłaszcza do największych jej gospodarek, takich jak Wielka Brytania, Francja i Niemcy, co już spowodowało relatywną poprawę pozycji innych krajów członkowskich, w tym także Polski. Tymczasem napływ BIZ do Polski w 2008 r. w stosunku do roku poprzedniego zmniejszył się o ponad 6 mld USD, podczas gdy u naszych głównych konkurentów w UE, tj. w Czechach, na Węgrzech i w Słowacji, w tym samym okresie wartość zainwestowanego zagranicznego kapitału produkcyjnego wzrosła¹¹. Przyczyn takiej sytuacji można szukać także w charakterze specjalizacji Polski. W napływających dotychczas do polskiej gospodarki BIZ dominującą pozycję zajmowała branża motoryzacyjna, która jest powszechnie zaliczana do gałęzi tradycyjnych, wrażliwych na zmiany koniunktury gospodarczej. Światowy kryzys gospodarczy może zatem ujawniać negatywne skutki struktury branżowej zainwestowanego w Polsce kapitału zagranicznego i zbyt silnej koncentracji oraz uzależnienia gospodarki od przemysłu motoryzacyjnego¹². O konkurencyjności polskiej gospodarki w tym aspekcie będzie zatem świadczyć zdolność dostosowawcza, czyli zdolność do zmian struktury gospodarczej, ale procesy te będą widoczne dopiero w dłuższym horyzoncie czasowym, a więc ich ocena będzie możliwa dopiero w późniejszym czasie.

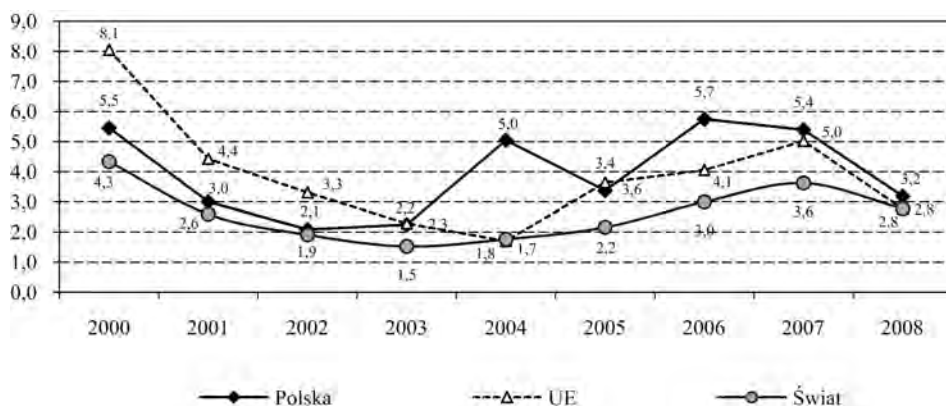
Rys. 5. Udział Polski w napływie zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Unii Europejskiej w latach 2000–2008 (w %)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD, <http://stats.unctad.org/FDI/tableView/tableView.aspx> (dostęp: 02.04.2010).

¹¹ *World investment report 2009. Transnational corporations, agricultural production and development*, UNCTAD, New York–Geneva 2009, s. 247.

¹² Por.: tamże, s. 81.

Przy ocenie pozycji konkurencyjnej gospodarki, poza analizą zmian pozycji Polski w zakresie przyciągania BIZ, istotne znaczenie ma sama skala napływającego zagranicznego kapitału produkcyjnego. Oceny rozmiaru zainwestowanego w polskiej gospodarce kapitału zagranicznego można dokonać na podstawie względnych wskaźników napływu BIZ, spośród których do analizy wybrano relację zagranicznego kapitału bezpośredniego zainwestowanego w Polsce w danym roku do PKB. Porównanie wielkości tego wskaźnika (rysunek 6) dla Polski, Unii Europejskiej oraz świata pozwala stwierdzić, czy Polska przyciąga relatywnie więcej kapitału zagranicznego w stosunku do rozmiaru gospodarki od średniej dla pozostałych krajów. Dane wskazują, że w latach 2000–2003 stosunek napływu BIZ do PKB kształtował się powyżej średniej światowej, ale poniżej wielkości średniej dla UE. Natomiast w kolejnym okresie 2004–2008 analizowany wskaźnik przekroczył także poziom UE, a w niektórych latach różnica ta na korzyść Polski była znacząca. W tym okresie tendencje zmian badanej relacji dla Polski kształtowały się przeciwnie do ogólnego trendu, i tylko w 2008 r. nastąpił spadek we wszystkich regionach.

Rys. 6. Napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich w relacji do PKB w Polsce na tle Unii Europejskiej i świata w latach 2000–2008 (w %)

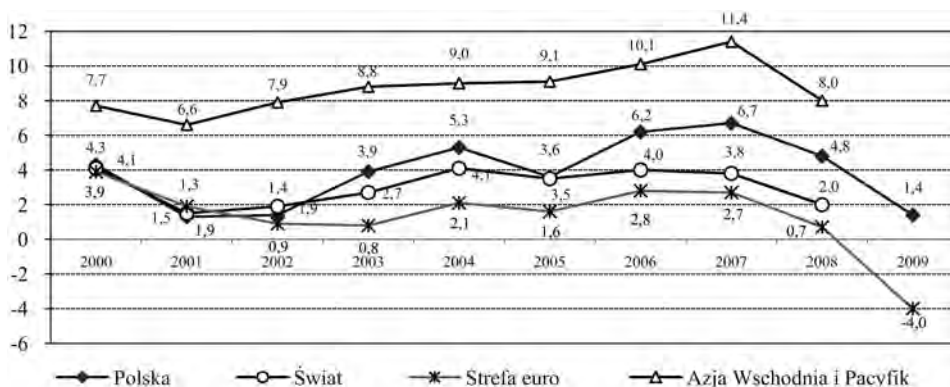
Źródło: dane UNCTAD, <http://stats.unctad.org/FDI/TableViewer/tableView.aspx> (dostęp: 02.04.2010).

Analiza pozycji konkurencyjnej Polski na podstawie atrakcyjności gospodarki dla zagranicznego kapitału produkcyjnego pozwala stwierdzić z całą pewnością, że jej konkurencyjność zwiększyła się istotnie po przystąpieniu do Unii Europejskiej, natomiast szersza i pewna ocena wpływu światowego kryzysu gospodarczego na podstawie dostępnych danych nie jest jeszcze możliwa.

5. Zdolność do zwiększania dochodów i dobrobytu

Ważnym miernikiem pozycji konkurencyjnej jest zdolność do zarabiania szacowana na poziomie makroekonomicznym na podstawie stopy wzrostu gospodarczego oraz zmian wartości PKB *per capita* wskazujących na stopień zamożności. Należy jednak podkreślić, że nie chodzi tylko o zdolność do osiągnięcia dochodu, ale dochodu większego w stosunku do konkurentów. Wybór źródeł danych do analizy w tej części został w dużym stopniu zdeterminowany aktualnością i porównywalnością dostępnych w nich danych.

Wskaźnik wzrostu gospodarczego dla polskiej gospodarki od 2003 r. kształtuje się na wyższym poziomie w porównaniu zarówno do średniej światowej, jak i strefy euro (rysunek 7). Natomiast w relacji do dynamiki PKB krajów Azji Wschodniej i Pacyfiku, należących do najdynamiczniej rozwijającego się regionu gospodarki światowej, wyników polskiej gospodarki nie można ocenić już tak dobrze. W warunkach światowego kryzysu gospodarczego, którego skutki obserwowane są we wszystkich analizowanych obszarach, na podstawie dostępnych danych można jednak wysunąć wstępny wniosek o poprawiającej się pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki, gdyż wyniki z lat 2008–2009 wskazują na relatywnie mniejszy spadek dynamiki wzrostu PKB w stosunku do wszystkich pozostałych analizowanych regionów.

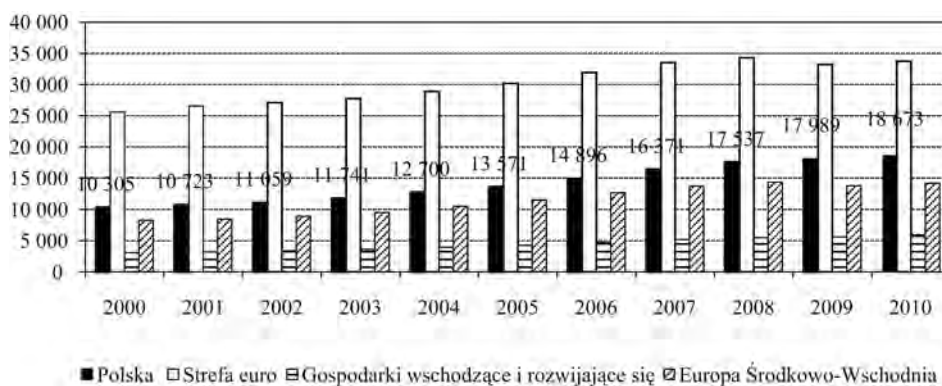

Rys. 7. Dynamika PKB dla Polski, świata, strefy euro, Azji Wschodniej i Pacyfiku w latach 2000–2009* (% w stosunku do roku poprzedniego)

* Dla roku 2009 dane OECD.

Źródło: dane Banku Światowego, *World development indicators*, <http://ddp-ext.worldbank.org/ext/DDPQQ/showReport.do?method=showReport> (dostęp: 07.04.2010); dane OECD, *OECD economic outlook*, 86 database, http://www.oecd.org/document/61/0,3343,en_2649_34573_2483901_1_1_1_1,00.html (dostęp: 07.04.2010).

Analiza poziomu PKB *per capita* prowadzi do nieco odmiennych wniosków w stosunku do tych wynikających z analizy wskaźnika tempa wzrostu gospodarczego. Wielkość PKB na jednego mieszkańca Polski jest znacznie niższa od poziomu charakterystycznego dla krajów rozwiniętych, które w niniejszej analizie reprezentowane są przez strefę euro (rysunek 8). Natomiast w porównaniu do gospodarek wschodzących i rozwijających się, a także krajów Europy Środkowo-Wschodniej, PKB *per capita* dla Polski kształtuje się na wyraźnie wyższym poziomie. Z powyższego wynika, że pozycja konkurencyjna polskiej gospodarki jest niższa w stosunku do krajów rozwiniętych, ale wyższa w relacji do gospodarek rozwijających się i krajów naszego regionu¹³.

Rys. 8. PKB *per capita* Polski, strefy euro, gospodarek wschodzących i rozwijających się oraz Europy Środkowo-Wschodniej w latach 2000–2010* (wg PPP, *international dollar*)

* Prognoza dla 2010 r.

Źródło: dane MFW, http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/02/weodata/weorept.aspx?sy=2000&ey=2012&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=964&s=NGDP_RPCH%2CNGDPDPC%2CPPPPC&grp=0&a=&pr.x=77&pr.y=7 (dostęp: 07.04.2010).

Zdolność do zarabiania mierzona stopą wzrostu gospodarczego wskazuje na niższą, ale rosnącą pozycję konkurencyjną Polski w stosunku do krajów azjatyckich, natomiast mierzona poziomem PKB *per capita* sugeruje niższą, ale poprawiającą się pozycję konkurencyjną polskiej gospodarki w relacji do krajów rozwiniętych. Na podkreślenie zasługują wyniki ostatnich dwóch lat analizowanego okresu, które

¹³ W całym analizowanym okresie PKB *per capita* Polski znajduje się na zdecydowanie niższym poziomie w porównaniu do Czech, które w raporcie MFW z 2009 r. zostały zakwalifikowane po raz pierwszy do grupy gospodarek zaawansowanych. Por.: *World economic outlook. Crisis and recovery*, IMF, April 2009, s. 184. Także w stosunku do Węgier badany wskaźnik jest niższy, jednak w tym przypadku różnica ta się zmniejsza i prognozy na rok 2010 wskazują już praktycznie na wyrównanie się poziomu PKB *per capita* dla Polski i Węgier.

mogą świadczyć o ogólnej poprawie konkurencyjności polskiej gospodarki w warunkach światowego kryzysu ekonomicznego.

6. Podsumowanie

Światowy kryzys ekonomiczny tworzy warunki, które jednym gospodarkom będą sprzyjać, a innym utrudniać rozwój gospodarczy. Skutkiem powinno być przyspieszenie zmian na gospodarczej mapie świata. Już podczas trwania kryzysu stawiane są pytania, jak będzie wyglądać nowa, pokryzysowa rzeczywistość gospodarcza, a zwłaszcza – w którym kierunku zmieni się pozycja Polski w gospodarce światowej? W niniejszej analizie podjęto próbę odpowiedzi na to pytanie. Podkreślenia wymaga fakt, iż ocenie poddano kierunek zmian pozycji konkurencyjnej, a nie poziom konkurencyjności polskiej gospodarki.

Przeprowadzone badania pozwalają na wyciągnięcie wstępnych wniosków co do zmian pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki w warunkach światowego kryzysu ekonomicznego. Najkorzystniej kształtuje się sytuacja pod względem zmian pozycji rynkowej oraz zdolności do uzyskiwania dochodów. Szczególnie istotny jest ten ostatni aspekt, gdyż jest on w znacznym stopniu pochodną wszystkich pozostałych analizowanych komponentów pozycji konkurencyjnej.

Podsumowując, można wysnuć ogólny wniosek o poprawiającej się pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki, nawet jeśli nie w stosunku do wszystkich konkurentów, to na pewno do znacznej ich części. Pewne potwierdzenie tej tezy stanowić może drugie miejsce Polski w rankingu obejmującym 14 największych gospodarek Unii Europejskiej pod względem tzw. wskaźnika lizbońskiego opartego na celach Strategii Lizbońskiej, prezentowanego w „Europejskim Monitorze Wzrostu i Zatrudnienia” z 2009 r.¹⁴ Ponadto na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej polskiej gospodarki, pomimo niejednoznacznych wniosków wynikających z danych statystycznych, wskazują badania oparte na opinii menedżerów największych międzynarodowych przedsiębiorstw, które prowadzone są przez firmę A.T. Kearney. W najnowszym raporcie Polska zajęła wysoką, szóstą pozycję w rankingu pod względem atrakcyjności lokalizacji dla zagranicznych inwestycji bezpośrednich, podczas gdy w poprzednim raporcie z 2007 r. zajmowała 22. miejsce¹⁵. Wysoka ocena Polski w tym rankingu powinna w kolejnych latach przełożyć się na odpowiednio zwiększoną wartość napływającego zagranicznego kapitału produkcyjnego, co przy odpo-

¹⁴ Na wskaźnik lizboński składa się sześć subindeksów obejmujących: wzrost gospodarczy, wzrost produktywności, zatrudnienie, kapitał ludzki, inwestycje zorientowane na przyszłość i stabilność finansów publicznych. Zob.: *European growth and jobs monitor 2009*, The Lisbon Council and Allianz, Frankfurt 2009, <http://www.strategiadilisbonalazio.it/Archivio/Documenti/European%20Growth%20and%20Jobs%20Monitor%202009.pdf> (dostęp: 10.04.2010).

¹⁵ Por.: *New concerns in an uncertain world. The 2007 A.T. Kearney FDI Confidence Index* oraz *The 2010 A.T. Kearney FDI Confidence Index*, <http://www.atkearney.com/index.php/Publications/foreign-direct-investment-confidence-index.html> (dostęp: 10.04.2010).

wiedniej polityce wobec inwestorów zagranicznych mogłoby zostać wykorzystane do dalszego umocnienia pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki. W kontekście prowadzonych badań na uwagę zasługuje również pozytywny wpływ przystąpienia Polski do Unii Europejskiej na wszystkie analizowane wskaźniki.

Literatura

1. Bossak J., Bieńkowski W., *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju i przedsiębiorstw. Wyzwania dla Polski u progu XXI wieku*, SGH, Warszawa 2004.
2. Buckley P.J., Pass C.L., Prescott K., *Measures of international competitiveness: A critical survey*, „Journal of Marketing Management” 1988, no. 2.
3. *European growth and jobs monitor 2009*, The Lisbon Council and Allianz, Frankfurt 2009, <http://www.strategiadilisbonalazio.it/Archivio/Documenti/European%20Growth%20and%20Jobs%20Monitor%202009.pdf>.
4. Gorynia M., *Luka konkurencyjna w przedsiębiorstwach a przystąpienie Polski do UE*, w: *Konkurencyjność gospodarki Polski w dobie integracji z Unią Europejską i globalizacji*, red. J. Bossak, W. Bieńkowski, SGH, Warszawa 2001.
5. Hunya G., *Uneven competitiveness of industries in the wake of foreign penetration of advanced economies in transition*, „Transnational Corporation” 2001, no. 2.
6. Jagiełło E., *Strategiczne budowanie konkurencyjności gospodarki*, Poltex, Warszawa 2008.
7. *Kompendium wiedzy o konkurencyjności*, red. M. Gorynia, E. Łązniewska, PWN, Warszawa 2009.
8. Krugman P., *Competitiveness: A dangerous obsession*, „Foreign Affairs” 1994, no. 2.
9. *New concerns in an uncertain world. The 2007 A.T. Kearney FDI Confidence Index*, <http://www.atkearney.com/index.php/Publications/foreign-direct-investment-confidence-index.html>.
10. *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego*, GUS, Warszawa 2009.
11. *World economic outlook. Advancing structural reforms*, IMF, April 2004.
12. *World economic outlook. Crisis and recovery*, IMF, April 2009.
13. *World investment report 2009. Transnational corporations, agricultural production and development*, UNCTAD, New York–Geneva 2009.
14. *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2008 roku*, NBP, Warszawa, styczeń 2010.
15. <http://ddp-ext.worldbank.org/ext/DDPQQ/showReport.do?method=showReport>
16. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tet00039&language=en>
17. <http://stat.wto.org/StatisticalProgram/WSDBViewData.aspx?Language=E>
18. <http://stats.unctad.org/FDI/TableViewer/tableView.aspx>
19. http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/02/weodata/weorept.aspx?sy=2000&ey=2012&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=964&s=NGDP_RPCH%2CNGDPDPC%2CPPPPC&grp=0&a=&pr.x=77&pr.y=7
20. http://www.oecd.org/document/61/0,3343,en_2649_34573_2483901_1_1_1_1,00.html
21. http://www.stat.gov.pl/gus/5207_PLK_HTML.htm

CHANGES OF POLISH ECONOMY'S COMPETITIVE POSITION IN THE WORLD ECONOMIC CRISIS CIRCUMSTANCES

Summary: The aim of this paper is an evaluation of Polish economy competitive position changes as a result of the world economic crisis. The analysis comprises three aspects of the competitiveness, i.e. ability to sell, ability to attract and ability to earn. The main conclusion from the research of several macroeconomic indicators is that Polish economy has improved its competitive position during recessionary time. It doesn't mean that this improvement has been made in the relation to all countries and that competitive position of Poland is on high level now.